MUNI
ECON

XXII. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH VĚDÁCH. SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ

22ND INTERNATIONAL COLLOQUIUM ON REGIONAL SCIENCES. CONFERENCE PROCEEDINGS

Place: Velké Bílovice (Czech Republic)
June 12-16, 2019

Publisher: Masarykova univerzita (Masaryk University Press), Brno

Edited by:
Viktorie KLÍMOVÁ
Vladimír ŽÍTEK
(Masarykova univerzita / Masaryk University, Czech Republic)

Vzor citace / Citation example:

AUTOR, A. Název článku. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Sborník příspěvků.* Brno: Masarykova univerzita, 2019. s. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

AUTHOR, A. Title of paper. In Klímová, V., Žítek, V. (eds.) 22nd *International Colloquium on Regional Sciences. Conference Proceedings.* Brno: Masaryk University Press, 2019. pp. 1–5. ISBN 978-80-210-9268-6. DOI.

Publikace neprošla jazykovou úpravou. / Publication is not a subject of language check.
Za správnost obsahu a originalitu výzkumu zodpovídají autoři. / Authors are fully responsible for the content and originality of the articles.

© 2019 Masarykova univerzita
ISBN 978-80-210-9268-6 (online : pdf)

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-9268-2019-8

STROJÍRENSKÝ PRŮMYSL V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 2011 - 2016

Engineering industry in the Czech Republic in 2011 - 2016

JÁN KRÁLIK

VÁCLAV NOVÁK

Katedra regionálního rozvoje a veřejné správy
Fakulta sociálně ekonomická
Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

Depart. of Regional Develop. and Public Administr.
Faculty of Social and Economic Studies
J. E. Pukryně University in Ústí nad Labem

✉ Pasteurova 1, 400 01 Ústí nad Labem, Czech Republic
E-mail: jankralik87@gmail.com, vaclav.novak@ ujep.cz

Anotace
Hlavním cílem příspěvku je zhodnocení ekonomické výkonnosti jednoho z odvětví zpracovatelského průmyslu v České republice v období po poslední světové hospodářské krizi. Významnou přidanou hodnotou článku je prezentace dat za strojírenský průmysl v regionálním členění. Tato data byla pořízena z účetních závěrek firem. Jedná se o finanční ukazatele, které byly dále vztaženy na počet zaměstnanců v agregované formě za celou ČR i jednotlivé regiony. U strojírenského průmyslu nebyla v období let 2011 - 2016 zjištěna vysoká dynamika růstu zaměstnanosti. Avšak bylo potvrzeno, že se jedná o odvětví s vysokou přidanou hodnotou na zaměstnance a nadprůměrným mzdovým ohodnocením zaměstnanců. Překvapujícím poznatkem jsou velké regionální rozdíly v ekonomické výkonnosti strojírenského průmyslu.

Klíčová slova
strojírenský průmysl, ekonomická výkonnost, kraje České republiky

Annotation
The main goal of the paper is to evaluate the economic performance of one of the manufacturing industries in the Czech Republic after the last world economic crisis. An important added value of the article is the presentation of data for the engineering industry on a regional scale. Those data were collected from the company's closing financial statements. These financial indicators were further related to the number of employees in aggregate form for the whole Czech Republic and individual regions. There was not found a high growth dynamic of employment in the engineering industry in 2011 - 2016. However, it has been confirmed, it is a sector with high added value per employee and higher than average salary evaluation of employees. There are significant regional differences in the economic performance of the engineering industry, which is a surprising finding.

Key words
engineering industry, economic performance, regions of the Czech Republic

***JEL klasifikace**: R12*

1. Úvod

Příspěvek je zaměřen na vybrané odvětví zpracovatelského průmyslu, konkrétně na strojírenský průmysl. Strojírenský průmysl náleží v rámci České republiky k tradičním odvětvím, které má nezanedbatelný podíl na HDP České republiky a rovněž se významně podílí na českém exportu (Povolná, Švarcová, 2017). Strojírenství je definováno jako průmyslový obor, který se zabývá navrhováním, výrobou a údržbou strojů. Ve strojírenství se využívá mnoho technických, vědeckých či matematických znalostí, díky kterým lze implementovat materiály, struktury, systémy a procesy ve sféře výroby velmi širokého spektra výrobků uplatnitelných na trhu (Česká technologická platforma strojírenství, 2010).

V rámci příspěvku je hlavním cílem zhodnocení ekonomické výkonnosti odvětví, které je dle odvětvové klasifikace CZ-NACE definováno oddílem "CZ-NACE 28 výroba a zařízení". Využita jsou data podnikového

účetnictví za roky 2011 - 2016. Hodnoceno je tedy období, které následovalo po celosvětové ekonomické krizi, která Českou republiku zasáhla v nevyšší intenzitě v letech 2009-2010. Hodnocení ekonomické výkonnosti a prostorová alokace strojírenského průmyslu je v článku řešena na úrovni krajů ČR.

Vzhledem k tomu, že článek kombinuje ekonomická kritéria s regionální prostorovou analýzou, teoretický záběr vychází a navazuje na publikace a příspěvky ekonomů i geografů. Autoři se inspirovali odvětvovou analýzou od Nováka a Ježíkové (2016), která se věnovala hutnickému a kovozpracujícímu průmyslu České republiky a jeho výkonnosti v období hospodářské krize. V prostorovém hodnocení navazuje příspěvek na Hlaváčka (2009), který již publikoval výstupy zaměřené na regiony specializované na průmysl a na prostorové změny rozmístění průmyslové výroby vlivem alokace zahraničních investic. Pro autory článku byl inspirativní příspěvek Portera (2003), jenž rovněž hodnotil ekonomickou výkonnost na úrovni regionů z pohledů průmyslových odvětví.

2. Historie a vývoj strojírenského průmyslu na území České republiky

Průmysl představuje na českém území dlouhodobě významnou součást národního hospodářství a je to právě proměna konkurenceschopnosti průmyslové výroby, co do značné míry ovlivňuje měnící se celkové postavení státu ve světové ekonomice. Vzhledem k faktu, že průmyslová výroba je vždy zasazena do konkrétního území, tak se v souvislosti s jejím vývojem mění i významová pozice jednotlivých regionů, kde byla či je lokalizována (Koutský, 2011).

Strojírenský průmysl byl na vysoké úrovni již před 1. světovou válkou. Už v 1. polovině 19. století vznikaly pod tlakem potřeb nejdříve textilního a potom i potravinářského průmyslu významné strojírenské závody v Praze, Liberci a Brně nebo v jejich okolí. Začátkem 2. poloviny 19. století nastal kvalitativní přelom – zvýšil se počet parních strojů, které toto odvětví muselo dodat. K rozvoji strojírenské výroby přispěly i nároky železniční dopravy a i dalších odvětví rakousko-uherského hospodářství, jenž pro české strojírenství představovalo významné odbytiště. Na přelomu 19. a 20. století započala v ČR i výroba automobilů.

Dalším milníkem v rozvoji strojírenství v České republice byl rok 1948, po němž došlo ke znárodnění průmyslových závodů. Hlavním odvětvím průmyslu se stalo strojírenství. Těžiště strojírenské výroby se posunulo na východ, neboť řada nových strojírenských závodů vznikla na východní Moravě. České strojírenství se vyznačovalo nadprůměrným podílem výroby strojů a zařízení investičního charakteru, mechanického strojírenství a strojů a zařízení pro těžbu. Cílovými trhy byly země RVHP, neexistoval zde tlak na inovace ve výrobě, a české strojírenství se tak stávalo stále méně konkurenceschopné.

V roce 1989 pracovalo v celém strojírenství, které v sobě zahrnovalo i výrobu dopravních prostředků, 32,3 % osob zaměstnaných v průmyslové výrobě v České republice. Podíl odvětví na průmyslové výrobě ČR dosahoval 25 %.

V 1. polovině 90. let prošel strojírenský průmysl obdobným vývojem jako většina ostatních průmyslových odvětví. K nejhlubšímu propadu strojírenské výroby došlo v roce 1993. Vysokou ztrátu zaznamenaly především podniky zabývající se vojenskou výrobou. Řada strojírenských podniků zápasila s nedostatkem zakázek a ztrátou kvalifikovaných pracovníků, kteří odešli za vyššími výdělky (Svobodová, 2013).

Průmyslová výroba na území České republiky prošla po roce 1989 rozsáhlou transformací, kde vnímáme proměnu nejen v politické, ale také v ekonomické a celkové společenské situaci. Hampl (1996) popisuje nutnost zvládnout dva paralelní transformační procesy, kdy místní (specifická) postsocialistická transformace centrálně plánované ekonomiky na tržní probíhá v kontextu obecnějších transformačních tendencí směrování nejvyspělejších států světa k postindustriální společnosti. Těžiště postsocialistické transformace je možné zasadit mezi roky 1989–1999 a je charakteristické výrazným projevem deindustrializace.

Tab. 1: Zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu v jednotlivých krajích České republiky k 31. 12. 1999 a její změny od roku 1989

Kraj	Počet zaměstnaných	Podíl na průmyslu (%)	Index 1999/1989	Pokles počtu zaměstnaných
Praha	87 637	6,8	53,8	-75 255
Středočeský	141 891	11,0	72,9	-52 618
Jihočeský	82 832	6,4	84,9	-14 697
Plzeňský	81 434	6,3	84,4	-15 039
Karlovarský	38 038	2,9	85,4	-6 520
Ústecký	86 565	6,7	65,8	-45 041
Liberecký	73 496	5,7	71,0	-30 046
Královehradecký	87 669	6,8	70,4	-36 892
Pardubický	74 549	5,8	69,2	-33 229
Vysočina	75 392	5,8	81,3	-17 336
Jihomoravský	136 212	10,5	64,2	-75 909
Olomoucký	83 085	6,4	66,3	-42 300
Zlínsky	93 871	7,3	69,5	-41 288
Moravskoslezský	151 832	11,7	67,9	-71 661
Celkem	1 294 603	100,0	69,9	-557 831

Zdroj: Toušek, Tonev (2002)

V období let 1989–1999 ubylo v zpracovatelském průmyslu České republiky více než 500 tis. pracovníků, nejvíce v Jihomoravském kraji, v Praze a v Moravskoslezském kraji. Strukturální změny zaměstnanosti, které proběhly v 90. letech, jsou v historii České republiky neopakovatelné. Devadesátá léta znamenala pro průmyslovou výrobu převratné změny. Transformace a restrukturalizace průmyslu přinesla v prvé řadě výraznou a rychlou redukci stavu pracovníků o několik set tisíc osob (Toušek, 2000). Je nezpochybnitelné, že úbytek pracovní síly se nevyhnul také strojírenské výrobě.

Po kolísavém vývoji a poklesech ekonomiky ČR v 90. letech, vyvolaných ekonomickou transformací, začala ekonomika po roce 2000 růst a tento růst trval nepřetržitě po celou následující dekádu. Růst HDP kulminoval v letech 2005–2007, kdy HDP dosahoval rekordních meziročních přírůstků nad 6 %. Úspěšný vývoj české ekonomiky po roce 2000 stimulovala příprava ČR na vstup do EU, a především vlastní vstup, ke kterému došlo v roce 2004. Otvírání trhu EU dalo české ekonomice a zejména exportně orientovanému průmyslu velký podnět k dynamickému rozvoji, který byl ukončen až nástupem celosvětové hospodářské krize koncem roku 2008 (Pelcl, 2011). Ekonomická krize není pro lidstvo novým fenoménem, liší se jen příčiny a následky (Kiss 2012). Hadjimichalis a Hudson (2014) poznamenávají, že krize ekonomická obnažila krizi teoretickou v ekonomické geografii a v oblasti regionálního rozvoje.

3. Data

Strojírenský průmysl zahrnuje velmi širokou paletu zařízení, která mechanicky nebo tepelně působí na materiály nebo na materiálech provádějí výrobní procesy (např. manipulaci, postřikování, vážení nebo balení), včetně výroby jejich mechanických komponentů, které produkují a využívají sílu. Patří sem také speciálně vyrobené díly na tyto stroje a zařízení. Do tohoto oddílu dále patří pevná, pohyblivá nebo ručně ovládaná zařízení bez ohledu na to, zda jsou určená pro průmysl, řemesla, stavebnictví, zemědělství nebo pro použití v domácnostech. Také výroba speciálních zařízení pro cestující nebo nákladní dopravu patří do tohoto oddílu. Vývoj, výroba a prodej těchto zařízení je indikátorem stavu a dalšího vývoje českého hospodářství (ČSÚ, 2008).

Dle odvětvové klasifikace CZ-NACE spravované Českým statistickým úřadem byly vybrány subjekty, které jsou zařazeny do odvětví CZ-NACE 28. Jde o odvětví výroby strojů a zařízení, které se dále dělí na pět oborů. Celé odvětví nazýváme pro potřeby tohoto článku strojírenský průmysl. Strojírenský průmysl je poměrně širokospektrální odvětví a pro potřeby článku bylo toto odvětví pro další zpracování rozděleno na dvě samostatné skupiny oborů:

- 281 - 28.1 Výroba strojů a zařízení pro všeobecné účely;
  28.2 Výroba ostatních strojů a zařízení pro všeobecné účely;
- 289 - 28.3 Výroba zemědělských a lesnických strojů;
  28.4 Výroba kovoobráběcích a ostatních obráběcích strojů;
  28.9 Výroba ostatních strojů pro speciální účely.

Přičemž skupinu oborů 281 nazýváme jako "všeobecné strojírenství" a skupinu oborů 289 jako "speciální strojírenství".

Použitá databáze čítá celkem 119 firem strojírenského průmyslu s 200 a více zaměstnanci, za které byly ve sledovaném období dostupné účetní závěrky. Z toho 72 společností bylo řazeno do všeobecného strojírenství a 47 do speciálního strojírenství.

4. Odvětvová analýza

Dle Českého statistického úřadu pracovalo ve strojírenském průmyslu celé ČR 128 tis osob v roce 2016. V použité databázi firem pracovalo v roce 2016 celkem 54 tis. zaměstnanců. 119 analyzovaných firem má tedy 42% podíl na zaměstnanosti ve strojírenském průmyslu.

Obr. 1: Vývoj počtu zaměstnanců strojírenského průmyslu v České republice v období 2011-2016

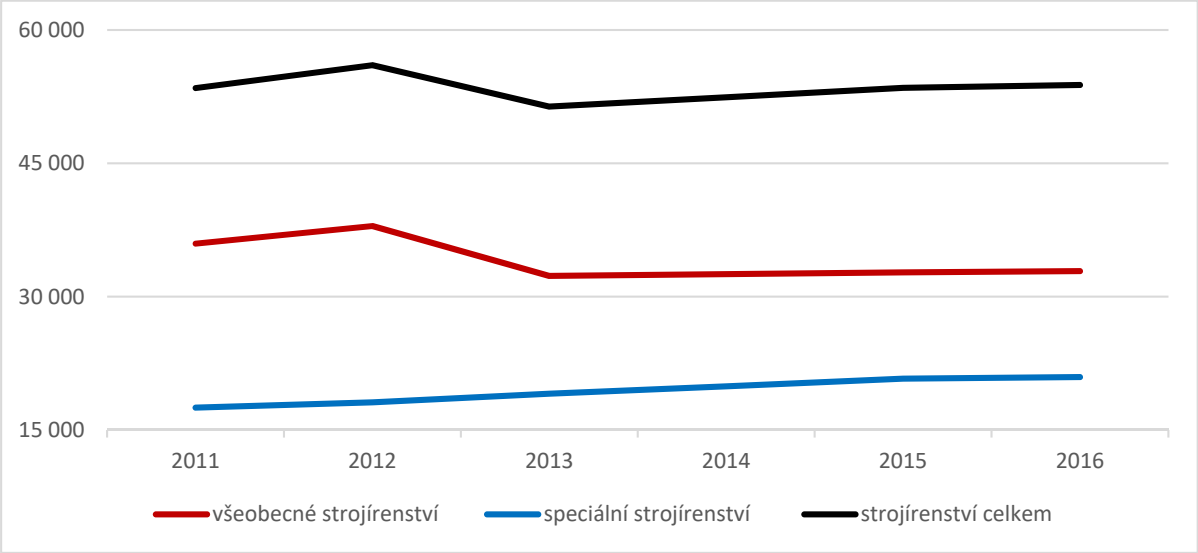

Zdroj: Databáze průmyslových provozoven. UJEP Ústí nad Labem (2018); vlastní zpracování

Vývoj zaměstnanosti ve strojírenském průmyslu byl za analyzovaný vzorek firem v letech 2011 - 2016 celkem překvapivý. Nejvyššího souhrnného počtu zaměstnanců bylo dosaženo v roce 2012 (56 tis. osob). Meziroční pokles mezi lety 2012 a 2013 byl zapříčiněn výrazným snížením počtu zaměstnanců v oborech všeobecného strojírenství. Při detailním studiu dat z použité databáze bylo zjištěno, že za poklesem v podstatě stojí jedna velká strojírenská firma. Jedná se o společnost VÍTKOVICE HEAVY MACHINERY a.s., u které mezi lety 2012 a 2013 došlo ke snížení počtu pracovníků z 6,3 tis. na 1,4 tis. osob, tzn. téměř o 5 tis. osob.

Obr. 2: Přidaná hodnota na zaměstnance (v tis. Kč) ve strojírenském průmyslu v České republice v období let 2011-2016

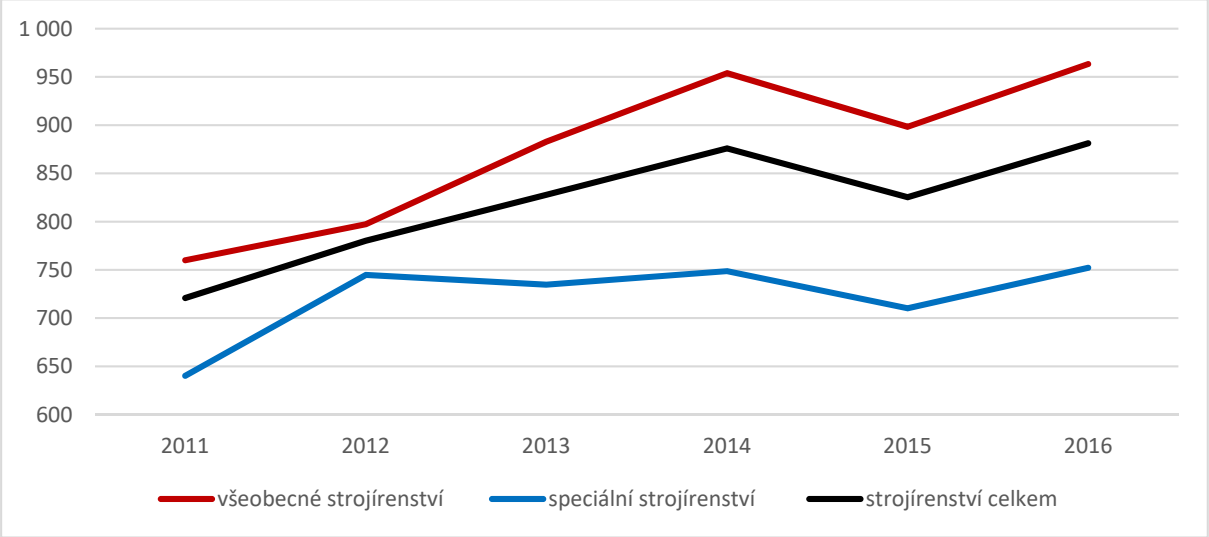

Zdroj: Databáze průmyslových provozoven. UJEP Ústí nad Labem (2018); vlastní zpracování

Ekonomická výkonnost českého strojírenství daná přidanou hodnotou na zaměstnance po celé období rostla s výjimkou roku 2015. Přes pokles v roce 2015 bylo nejvyšších hodnot dosaženo v roce 2016, a to jak u strojírenského průmyslu jako celku, tak i ve všeobecném a speciálním strojírenství. V roce 2016 dosahovala přidaná hodnota na zaměstnance u analyzovaného vzorku největších firem téměř 900 tis. Kč, což zhruba koresponduje s průměrem celého zpracovatelského průmyslu. Avšak všeobecné strojírenství si v produktivitě práce z přidané hodnoty stojí o něco lépe než speciální strojírenství.

Mzdy v období po krizi rostou ve všech sektorech českého hospodářství. V případě analyzovaného souboru firem strojírenského průmyslu tento růst zrychlil mezi lety 2015 a 2016. Poměrně zajímavou skutečností je, že ve speciálním strojírenství růst mezd mezi lety 2012 a 2015 téměř stagnoval, takže po roce 2013 jsou mzdy vyšší ve všeobecném strojírenství.

Průměrná mzda u sledovaného souboru firem v roce 2016 překonala hranici 31 tis. Kč, což bylo výrazně více než průměr zpracovatelského průmyslu. Podle údajů oficiální statistiky činila v roce 2016 průměrná mzda ve zpracovatelském průmyslu 27,4 tis. Kč. To naznačuje, že v českém strojírenství je zaměstnána poměrně kvalifikovaná pracovní síla.

Obr. 3: Průměrná měsíční mzda (v tis. Kč) ve strojírenském průmyslu v České republice v období let 2011 - 2016

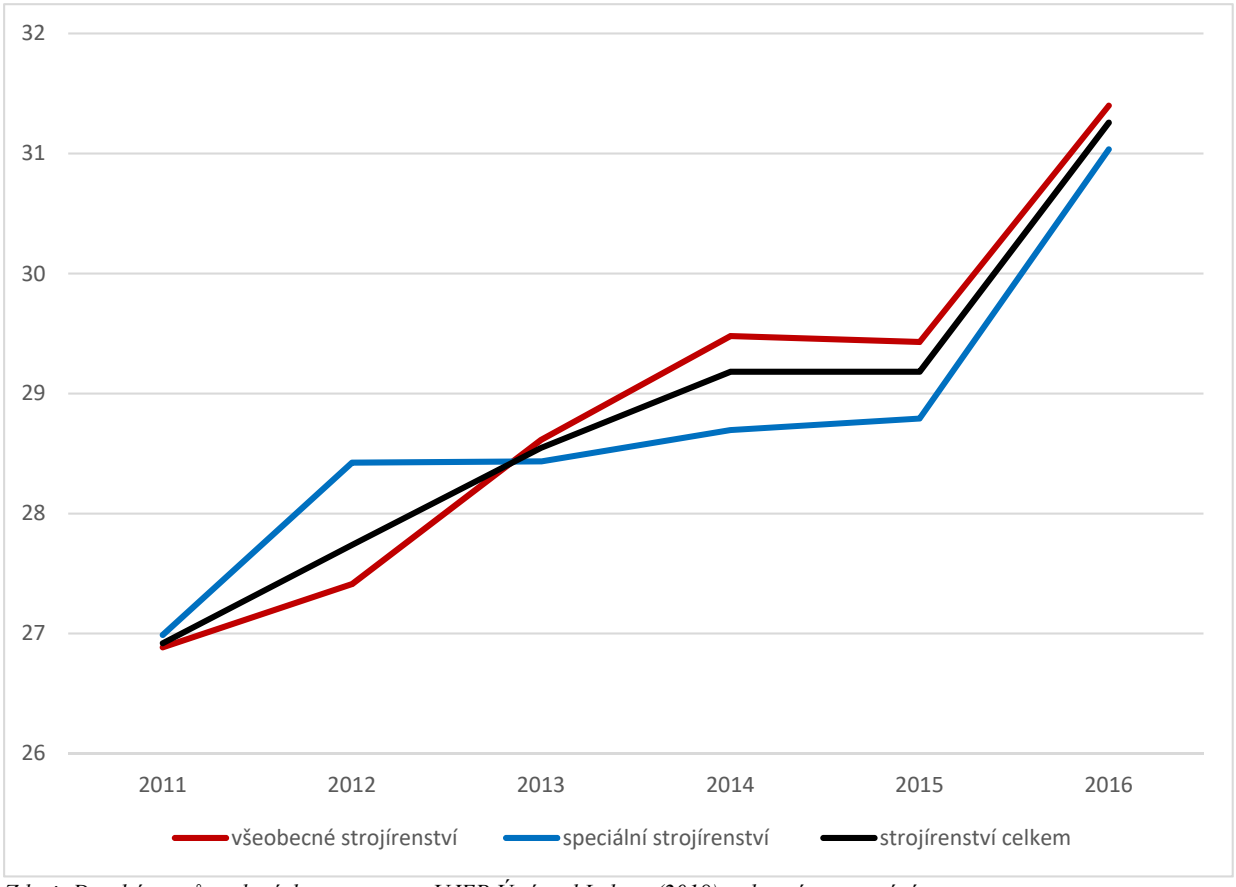

Zdroj: Databáze průmyslových provozoven. UJEP Ústí nad Labem (2018);. vlastní zpracování

4. Regionální analýza

Ve většině krajů počet pracovníků ve strojírenském průmyslu mezi lety 2011 a 2016 vzrostl. Významný odliv zaměstnanců vykázal Moravskoslezský kraj, kde je evidentní výrazný rozdíl počtu zaměstnanců ve strojírenském průmyslu v roce 2011 (11 618 zaměstnanců) a v roce 2016 (6 910 zaměstnanců). To bylo způsobeno poklesem počtu pracovníků v již zmiňované společnosti VÍTKOVICE HEAVY MACHINERY a.s.

Tradičním regionem s vysokým zastoupením strojírenství je Jihomoravský kraj. V regionální metropoli Brně se každoročně koná nejvýznamnější veletržní akce v ČR zaměřená právě na strojírenský průmysl. S ohledem na počet zaměstnanců má ale významnější postavení strojírenský průmysl v sousedním Kraji Vysočina, jenž s Jihomoravským krajem společně tvoří jeden region soudržnosti na úrovni NUTS 2. Jihovýchod České republiky můžeme považovat za území s výraznou specializací na strojírenský průmysl.

Tab. 2: Vývoj počtu zaměstnanců v strojírenském průmyslu v krajích České republiky v období let 2011-2016

Kraj/rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hlavní město Praha – CZ010	2 956	2 957	2 986	3 065	3 025	2 962
Středočeský kraj – CZ020	3 918	3 991	4 092	4 205	4 574	4 755
Jihočeský kraj – CZ031	3 652	3 860	3 904	3 935	3 875	3 771
Plzeňský kraj – CZ032	3 931	4 014	3 957	3 874	3 883	4 079
Karlovarský kraj – CZ041	502	516	492	492	603	595
Ústecký kraj – CZ042	3 123	3 156	3 124	3 089	3 472	3 592
Liberecký kraj – CZ051	2 657	2 729	2 656	2 785	2 960	3 119
Královehradecký kraj – CZ052	1 772	1 845	1 928	1 802	1 938	2 084
Pardubický kraj – CZ053	2 092	1 784	1 776	1 890	1 901	1 955
Kraj Vysočina – CZ063	5 973	6 260	6 276	6 392	6 074	6 123
Jihomoravský kraj – CZ064	8 530	8 865	8 594	8 811	8 984	8 980
Olomoucký kraj – CZ071	2 114	2 132	2 300	2 937	3 143	3 092
Zlínsky kraj – CZ072	1 557	2 263	2 133	2 136	2 040	1 794
Moravskoslezský kraj – CZ080	11 618	11 668	7 173	7 020	7 022	6 910
ČR	53465	56040	51 391	52 433	53 494	53 811

Zdroj: Databáze průmyslových provozoven. UJEP Ústí nad Labem (2018); vlastní zpracování

Nejvyšší produktivitu práce z přidané hodnoty vykazovaly téměř po celé sledované období strojírenské firmy ve Středočeském kraji. Také v Plzeňském a Olomouckém kraji se přidaná hodnota na zaměstnance pohybovala téměř ve všech sledovaných letech nad 1 mil. Kč, což jsou velmi solidní čísla. Naopak velmi nízkou produktivitou práce z přidané hodnoty se prezentoval Zlínský kraj, Královéhradecký kraj a Karlovarský kraj. Pro jihovýchod České republiky, kde má strojírenský průmysl významné zastoupené na zaměstnanosti, je pozitivním zjištěním fakt, že produktivita práce z přidané hodnoty zde dosahuje poměrně slušné úrovně na poměry České republiky.

Celkově je z tabulky č. 3 evidentní, že regionální rozdíly v produktivitě práce z přidané hodnoty jsou poměrně značné. Na jedné straně zde existují kraje s nízkým HDP na obyvatele, nízkými průměrnými mzdami, a to se projevuje také v našich datech za strojírenský průmysl. Obdobné konsekvence lze identifikovat i u bohatších regionů. Nicméně například Královéhradecký kraj vždy patřil celkově k ekonomicky výkonným regionům s vysokým HDP na obyvatele. V tomto případě nízká produktivita práce z přidané hodnoty ve strojírenském průmyslu překvapuje.

Tab. 3: Vývoj přidané hodnoty na zaměstnance (v tis. Kč) v krajích České republiky v období let 2011-2016

Kraj/rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hlavní město Praha – CZ010	682	752	771	849	775	744
Středočeský kraj – CZ020	1 003	1 057	1 137	1 194	1 076	1 191
Jihočeský kraj – CZ031	665	733	794	816	787	706
Plzeňský kraj – CZ032	1 337	1 504	1 539	1 656	1 508	1 041
Karlovarský kraj – CZ041	472	459	532	621	530	589
Ústecký kraj – CZ042	682	755	823	943	760	936
Liberecký kraj – CZ051	617	686	861	1 032	977	947
Královehradecký kraj – CZ052	484	556	568	641	551	557
Pardubický kraj – CZ053	652	639	726	718	547	759
Kraj Vysočina – CZ063	590	643	713	777	754	956
Jihomoravský kraj – CZ064	734	756	789	821	808	881
Olomoucký kraj – CZ071	763	1 087	924	843	1 007	1 032
Zlínsky kraj – CZ072	590	575	626	612	619	561
Moravskoslezský kraj – CZ080	548	637	582	584	535	776
ČR	721	780	828	876	825	881

Zdroj: Databáze průmyslových provozoven. UJEP Ústí nad Labem, 2016. Vlastní zpracování

V regionálním srovnání byla ve sledovaném období nejvyšší průměrná měsíční mzda v Plzeňském kraji a ve Středočeském kraji. To je pochopitelné, neboť v případě Středočeského kraje se jedná o metropolitní region s vyššími nároky pracovní síly na mzdové ohodnocení. V případě Plzeňského kraje a především krajského města se jedná o tradiční "baštu" strojírenského průmyslu, ve které se strojírenská výroba realizuje na vysoké technologické

úrovni (jaderné strojírenství). Nízké mzdové ohodnocení nepřekvapuje v Karlovarském kraji. Naopak v tradičním průmyslovém regionu, jakým je Moravskoslezský kraj, je nízké mzdové ohodnocení dosti překvapující.

Tab. 4: Vývoj průměrné měsíční mzdy (v tis. Kč) v krajích České republiky v období let 2011-2016

Kraj/rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hlavní město Praha - CZ010	27,3	28,9	32,1	32,2	33,4	32,3
Středočeský kraj - CZ020	30,1	30,1	32,4	33,2	30,8	36,1
Jihočeský kraj - CZ031	28,4	28,3	28,4	28,9	30,6	31,7
Plzeňský kraj - CZ032	28,2	31,6	34,8	36,8	35,4	36,8
Karlovarský kraj - CZ041	22,1	22,1	24,5	27,6	23,6	26,0
Ústecký kraj - CZ042	23,8	25,7	26,2	27,9	26,6	30,6
Liberecký kraj - CZ051	26,1	26,7	28,5	29,3	27,7	30,9
Královehradecký kraj - CZ052	25,9	27,2	25,4	27,4	28,1	30,2
Pardubický kraj - CZ053	22,2	25,7	27,5	28,0	29,6	30,7
Kraj Vysočina - CZ063	22,0	23,1	24,2	25,6	25,5	28,3
Jihomoravský kraj - CZ064	27,4	28,0	28,7	29,6	30,3	31,6
Olomoucký kraj - CZ071	37,1	37,1	34,4	29,7	30,5	32,7
Zlínsky kraj - CZ072	62,7	27,6	26,5	25,8	26,3	29,0
Moravskoslezský kraj - CZ080	25,5	27,3	26,2	26,3	26,7	27,6
ČR	26,9	27,7	28,6	29,2	29,2	31,3

Zdroj: Databáze průmyslových provozoven. UJEP Ústí nad Labem, 2016. Vlastní zpracování

5. Závěr

Strojírenský průmysl v České republice nezaznamenal v období po celosvětové hospodářské krizi mohutný významný nárůst zaměstnanosti. Zaměstnanost ve sledovaném souboru největších firem strojírenského průmyslu dokonce poklesla díky jedné velké firmě. Ovšem k růstu ekonomické výkonnosti více méně v letech 2011 - 2016 s výjimkou jednoho roku došlo.

Uvnitř strojírenského průmyslu existují rozdíly mezi obory. Ty, které byly sdruženy do tzv. všeobecného strojírenství, vykazovaly v analýze vyšší dynamiku růstu ekonomické výkonnosti a průměrných mezd. Speciální strojírenství se vyznačovalo spíše stagnací.

Poměrně překvapivé jsou zjištění poukazující na velké regionální rozdíly v ekonomické výkonnosti českého strojírenství. V transformačním období úspěšné regiony se prezentují vysokou přidanou hodnotou na zaměstnance a některé z nich velmi vysokou úrovní průměrných mezd ve strojírenském průmyslu (Středočeský a Plzeňský kraj). Naopak Karlovarský kraj, jenž náleží k ekonomicky málo výkonným krajům, vykazuje i ve strojírenské výrobě velmi slabé hodnoty produktivity práce z přidané hodnoty a nízké mzdové ohodnocení pracovníků. Překvapivé výsledky byly evidovány v případě Královéhradeckého kraje, který tradičně patří k úspěšným českým regionům, ovšem v ekonomické výkonnosti strojírenství pokulhává.

Územně je strojírenská výroba koncentrována na jihovýchodě České republiky, tedy především v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji. Pro oba regiony je pozitivní zjištění, že toto průmyslové odvětví se zde prezentuje solidní ekonomickou výkonností.

Literatura

[1] ČESKÁ TECHNOLOGICKÁ PLATFORMA STROJÍRENSTVÍ, o.s., (2010). *Strategická výzkumná agenda strojírenství ČR na období 2010–2020.* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: https://docplayer.cz/1806828-Strategicka-vyzkumna-agenda-strojirenstvi-cr-na-obdobi-2010-2020-ceska-technologicka-platforma-strojirenstvi-o-s.html.

[2] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. (2019). *Ekonomické výsledky průmyslu ČR – 2016*. [online]. [2018-08-31]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/ekonomicke-vysledky-prumyslu-cr-2016.

[3] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, (2008). *Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE).* Praha: Český statistický úřad. [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20565267/021608.pdf/2f45895b-4c51-435b-a52a-0c7164dbf371?version=1.0.

[4] HADJIMICHALIS, C., HUDSON, R., (2014). *Contemporary Crisis Across Europe and the Crisis of Regional Development Theories. Regional Studies*, vol. 48, no. 1., pp. 208-218. DOI 10.1080/00343404.2013.834044.

[5] HAMPL, M., (1996). *Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice.* Praha: Karlova Univerzita, Přírodovědecká fakulta. ISBN 80-86746-02-X.
[6] HLAVÁČEK, P., (2009). *The Foreign Direct Investments in the Ústí Region: Theory, Actors and Space Differentiation.*In *E+M Ekonomie a Management*, vol. 12, iss. 4. Liberec: Technická univerzita v Liberci, pp. 27-39. ISSN 1212-3609.
[7] KISS, E., (2012). *The Impacts of the Economic Crisis on the Spatial Organization of Hungarian Industry. European Urban and Regional Studies*. DOI 10.1177/0969776411428652.
[8] KOUTSKÝ, J., (2011). *Staré průmyslové regiony - vývojové tendence, možnosti rozvoje*. [Disertační práce]. Brno: Masarykova univerzita. [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/yoi0s/.
[9] NOVÁK, V., DRDOVÁ, E., (2013). *Revitalizace ekonomické výkonnosti automobilového průmyslu v ČR v průběhu hospodářské krize se zaměřením na Ústecký kraj.* In *XVI. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. *Sborník příspěvků.*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6257-3. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-6257-2013-7.
[10] PELCL, L., (2011). *Dopady ekonomické krize na sektor paliv a energetiky ČR (Energetika 01/2011).* [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: https://www.vupek.cz/prezentace.html.
[11] PORTER, M., E., (2003). The economic performance of regions. *Regional studies*, vol. 37, no. 6-7, pp. 549-578. ISSN 1360-0591. DOI 10.1080/0034340032000108688.
[12] POVOLNÁ, L., ŠVARCOVÁ, J., (2017). The Macroeconomic Context of Investments in the Field of Machine Tools in the Czech Republic. *Journal of Competitiveness*, vol. 9, no. 2, pp. 110-122. ISSN 1804-1728.
[13] SVOBODOVÁ, H., (2013). *Vybrané kapitoly ze socioekonomické geografie České republiky.* Brno: Masarykova univerzita. [online]. [cit. 2019-04-08]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/pedf/js13/geograf/web/skripta/SE_geografie_CR.pdf.
[14] TOUŠEK, V., (2000). *Transformace průmyslu v ČR a jeho odvětvová struktura v nových krajích [Transformation of Industry in Czech republic and its sector structure in the new regions].* In *Acta Universitatis Matthiae Belii, Geografické štúdie Nr. 7.* Banská Bystrica: Fakulta prírodných vied UMB. ISBN 80-8055-443-9.
[15] TOUŠEK, V., TONEV, P., (2002). *Změny ve struktuře zaměstnanosti v regionech České republiky; vliv zahraničních investic (na příkladu okresu Blansko a Jihlava).* In Hrabalová, S., Maryáš, J., Tonev, P., Toušek, V., Viturka, M., Vystoupil, J., (eds.). *Vybrané aspekty kvality podnikatelského prostředí jako výchozího faktoru efektivnosti regionálních rozvojových projektů (případová studie).* Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2813-0.

Příspěvek byl zpracován v rámci studentského grantového projektu realizovaného na Fakultě sociálně ekonomické Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem a s podporou Grantové agentury České republiky v rámci grantového projektu „Vývoj trajektorií tradičních odvětví ve starých průmyslových regionech: governance, aktéři, instituce a leadership“.